

JUSTIS- OG POLITIDEPARTEMENTET

Postboks 8005 Dep

0030 Oslo

Høringsuttalelse om forslag om kriminalisering av sexkjøp

Justis-og politidepartementet

Snr. 200703007 ES, Juli 2007

Pro Sentret er et sosialt hjelpetiltak for kvinner og menn med prostitusjonserfaring og et nasjonalt kompetansesenter for prostitusjon. Sentret har eksistert siden 1983 og har vært kompetansesenter siden 1994. Pro Sentret arbeider på de ulike prostitusjonsarenaene og yter sosial- og helsebistand til våre brukere. Videre arbeider vi med å systematisere viten og formidle kunnskap, råd og veiledning til hjelpeapparat, myndigheter og publikum. Informasjon om Pro Sentret finnes på www.prosentret.no

Generell bakgrunnsinformasjon.

I 2006 hadde Pro Sentret kontakt med 1359 personer, hvorav 73 % var av utenlandsk opprinnelse. Hvor mange av disse som har vært utsatt for menneskehandel er ukjent. Pro Sentret har imidlertid kontakt med en rekke kvinner som på en eller annen måte er organisert inn i landet for prostitusjon, særlig fra Øst Europa og Nigeria. De første 8 månedene i år har vi i tillegg til annet arbeid, jobbet spesielt med 20 personer som har blitt identifisert som ofre for menneskehandel.

I følge våre kartlegginger er det er omlag 2500 personer som selger sex i Norge i løpet av et år. 40 % er gateprostitusjon og 60 % foregår innendørs. Selv om markedet har endret karakter de siste 10 årene når det gjelder nasjonalitetsbakgrunn

og synlighet, har vi ikke grunnlag for å kunne si at tilbud/etterspørsel på prostitusjonstjenester har økt vesentlig i samme periode. Norge er et av de landene i Europa som opererer med lavest anslag på antall prostituerte per capita (se Pro Sentrets Årsmelding 2006 s. 20).

Vi er også av de landene som har mest forskning på kjøp og som har lavest etterspørsel. 13 % av norske, voksne menn opplyser at de har kjøpt seksuelle tjenester noen gang i sitt liv. Det er det samme tall som det offisielle svenske og det ligger nær til Finland og Danmarks tall.

Vi antar at den lave prostitusjonsaktiviteten har sammenheng med at vi i Skandinavia har en velferdsstatsmodell med vekt på sosial utjevning og likestilling. Samtidig har vi en åpen, løpende debatt om kjønnsroller og seksualitet og en beredskap mot seksuell utnytting. Prostitusjon er gjenstand for debatt, og det gjøres et utstrakt arbeid for å forebygge sexkjøp.

Om historikken i debatten om sex-kjøp

Forslaget om å lovfeste et ensidig forbud mot kjøp av seksuelle tjenester har vært diskutert i Norge siden begynnelsen av 1980-tallet. Den gang ble det hovedsakelig begrunnet i et ønske om å synliggjøre kjøperens ansvar i prostitusjonen og i å begrense den totale mengden kjøp. I radikal feministisk teori ble prostitusjonen sett som en gjenspeiling av den seksuelle undertrykkingen av kvinner. Kampen mot prostitusjon ble en viktig symbolsak for kvinnebevegelsen. Det er Pro Sentrets oppfatning at den sterke politiseringen og polariseringen av debatten i Norge må forstås blant annet på denne bakgrunnen mer enn på fenomenets faktiske omfang i Norge.

Sverige innførte kriminalisering av kjøp i 1999. Forut for de politiske debattene som førte fram til dette vedtaket var det en større svensk prostitusjonsutredning som anbefalte kriminalisering av både kjøp og salg av seksuelle tjenester. Dette fikk ikke politisk tilslutning fordi det var uforenelig med forståelsen av selgerne som offer. Loven fikk da også sin plassering i et "Kvinnofridspaket".

I den seinere norske debatten har det vært ulike oppfatninger om hvorledes en skal tolke de svenske erfaringene. Uansett ståsted kan det fastslås at det ikke foreligger noen evaluering eller vitenskaplig utredning av lovens effekter på prostitusjonsmarkedet, verken kjøps- eller salgssiden. I forbindelse med den første

norske handlingsplanen mot handel med mennesker satt Justisdepartementet ned en arbeidsgruppe for å samle erfaringer om rettslig regulering av sexkjøp i Sverige og Nederland. Etter Pro Sentrets oppfatning er dette den beste samlede beskrivelsen av de svenske erfaringene som foreligger per dags dato. Rapporten er også en av de få bidragene i denne debatten som setter kriminalisering inn i et videre kriminalpolitisk perspektiv (Rapportens kap. 6 og 8).

Det har vært en ganske bred enighet i Norge om at sexkjøp er en problematisk praksis som kan knyttes til eksisterende kjønnsroller. Det er i hovedsak menn som kjøper seksuelle tjenester. Debatten om kriminalisering eller ei er altså i hovedsak en debatt om virkemidler og om straffeloven er et egnet middel. Strategiene som til nå har vært fulgt har vært å prøve å komme i dialog med kjøperne med vekt på å tydeliggjøre deres ansvar i situasjonen, påvirkning gjennom arbeidslivets spilleregler (yrkesetiske retningslinjer i offentlig sektor og en del private bedrifter) og gjennom holdningskampanjer rettet mot strategisk viktige grupper. Barne - og likestillingsdepartementet har være den viktigste pådriveren, blant annet gjennom kampanjen "Stopp menneskehandel". Disse tiltakene har hatt en bred tilslutning. Pro Sentret har vært aktivt med på å støtte opp og inngår som en aktiv part i kampanjen.

Fram til våren 2007 har det vært et politisk flertall mot kriminalisering av sexkjøp i Norge. Det er vårt inntrykk at hovedargumentet mot kriminalisering har vært en forståelse av at kriminalisering vil ha uønskede konsekvenser for de som er mest utsatt i prostitusjonen, selgerne. Det er derfor rimelig å reflektere over hva som har ført til at de 3 regjeringspartiene "har snudd" i spørsmålet. Etter vår mening er det først og fremst endringene i gatebildet som har endret debatten. Med en mer synlig og migrasjonsrelatert gateprostitusjon i de store byene, har vi fått et større fokus på lov- og orden diskusjoner. Bl.a. har Oslo Politikammer fremmet forslag om endring av fremmedloven og nye politivedtekter. Et annet element har vært bekymring for økende handel med mennesker for prostitusjonsformål. Denne bekymringen er reell, men det er grunn til å peke på at vi allerede har straffebestemmelser på dette feltet. Det finnes heller ikke dokumentasjon på at en kriminalisering av kjøp reduserer menneskehandelen, verken i Norge eller Sverige.

Pro Sentrets syn

Pro Sentret har anbefalt at man ikke kriminaliserer kjøp av seksuelle tjenester. Dette er en oppfatning vi har dannet på grunnlag av de erfaringene vi har gjort oss gjennom arbeid med kvinner og menn i prostitusjonen og det vi kan lese ut av eksisterende forskning på området. Tiltak som settes inn mot prostitusjonsmarkedet må heller ikke ramme selger og må ikke krenke hennes/hans verdighet.

Synet er utdypet i vårt hefte "Nei til kundekriminalisering", vedlagt. Det kan kort sammenfattes slik:

Markedet vil gå under jorda Prostitusjonsmarkedet er svært følsomt for legal kontroll, samtidig som det er svært fleksibelt. Det vil si at det lett justerer seg etter situasjonen. Et godt eksempel er politiaksjonen mot massasjeinstituttene i Oslo i begynnelsen av -90 årene i Oslo (Beskrevet i kommentaren "Glemt om en uke?" av Mai-Len Skilbrei i Dagbladet 22.april 2007). All erfaring fra Sverige viser at forbudet først og fremst begrenset den synlige prostitusjonen på gata. Videre at også gateprostitusjonen langsomt men sikkert har kommet tilbake når oppmerksomheten fra politi og media har blitt mindre. Uansett vil markedet bli mindre tilgjengelig for hjelpeapparat og politi. Mindre synlighet er muligens ønsket i et renovasjonsperspektiv, men det vanskeliggjør det offentlige innsynet og dialogen med både kjøper og selger.

Det vil ramme kvinnene hardest Historisk erfaring viser at kontrolltiltak i forhold til prostitusjon rammer selgeren. Forslaget om kriminalisering av kjøp har da også minimal tilslutning blant kvinner og menn som selger seksuelle tjenester. De opplever at de blir ytterligere marginalisert, at de må søke skjulte markeds plasser, gjøre seg avhengig av ulike "hjelpere" og at deres muligheter til å ivareta egen sikkerhet og helse blir vesentlig redusert. Frykten for vold øker. Pro Sentret har allerede nå fått rapporter om økt trakassering i Oslo knyttet til forventningen om kriminalisering. Fra Sverige vet vi at de som kommer aller verst ut er de mest utslåtte kvinnene i gateprostitusjonen – de som ikke opplever at de har så mange reelle valg.

Samfunnet må hjelpe – ikke straffe Uansett alle gode intensjoner vil en kriminalisering være en dreining fra sosialpolitiske virkemidler mot kriminalpolitiske. Slik sett er det et brudd på samfunnets tilnærming til prostitusjonen - også i forhold til kjøperne. Etter vår vurdering bryter det også med de almene kriminalpolitiske perspektivene som ble lagt til grunn for Straffelovkommisjonens forslag til ny straffelov og Sanksjonsutvalgets utredning. Vi vil også peke på at en

nykriminalisering på et felt lett kan føre til generering av restriktive tiltak og holdninger. Vi ser i Sverige at det er et ønske fra påtalemyndighetene om å ta i bruk fengselsstraff på området og at man på politisk hold diskuterer å legge hallikparagrafen inn under menneskehandelsparagrafen. Vi vet også at økende tilslutning til kriminalisering av kjøp har blitt fulgt av en økende tilslutning til ønsket om å kriminalisere salg.

Et forbud åpner for mer kriminalitet De som selger seksuelle tjenester vil bli mer avhengig av tredjeperson: organisatorer, agenter, "hjelpere", utleiere og de som tilrettelegger annonsering. Så lenge omfanget av prostitusjonen ikke reduseres vesentlig, vil restriktive kontrolltiltak skape en nisje for kriminell aktivitet. Det er heller ikke ført noen som helst dokumentasjon på at kriminaliseringen har redusert menneskehandelen i Sverige. I tillegg har man frasagt seg muligheten til å få verdifull informasjon fra kjøpere av seksuelle tjenester.

Frivillige tiltak er ikke prøvet Sannsynligvis vil noen slutte å kjøpe seksuelle tjenester hvis det blir kriminelt. Vi vet at dette trolig er folk som allerede har motforestillinger mot å kjøpe. Det er derfor rimelig å anta at de vil kunne nås med andre midler. Det er også noen "storkjøpere" som kjøper tvangsmessig og ønsker hjelp til å slutte. Regjeringen har de siste par årene satt inn flere tiltak, bl.a. BLDs kampanje "Stopp menneskehandel" og "www.sexhandel.no" Det er behov for en evaluering av disse tiltakene, samt en oppdatering av eksisterende kunnskap om kjøp med tanke på hva som kan påvirke sex-kjøp. Ingen tror at kriminalisering løser problemet. Kriminalisering må vurderes opp mot alternative strategier for å redusere sex-kjøp.

Dette betyr ikke at vi ikke ser at det kan være politiske grunner til å velge en kriminaliseringsstrategi. Det er trolig at et mindretall kjøpere og selgere vil slutte i prostitusjonen og man skal ikke undervurdere renovasjonsverdien. Imidlertid mener vi at omkostningene for dette vil bli for store og vil måtte betales - i hovedsak - av de som har den vanskeligst situasjon i utgangspunktet.

Generelle betraktninger

Vi er av den oppfatning at et straffebed bør siktes så presist som mulig inn på det man mener er straffeverdige. På prostitusjonsfeltet har dette opp til i dag vært utnyttning av andres prostitusjon.

NOU 1997:23, Seksuallovbruddsutvalget, gikk inn for å fjerne tredje ledd av hallikparagrafen, den som kriminaliserte det å leve av andres prostitusjonsinntekter. Argumentet var at man traff mer enn det man i bunn og grunn var mest opptatt av å kriminalisere, nemlig eksplisitt utnyttning av andres prostitusjon. Man mente altså at lista ble lagt for lavt. Grunnen til at hallikparagrafen i utgangspunktet var beholdt så vid, var at det da ville bli lettere å håndheve den, men utvalget konkluderte med at det var mindre viktig enn at det var urimelig å straffe personer som lever med kvinner og menn i prostitusjon.

Seksuallovbruddsutvalget var også skeptisk til å innføre et forbud mot å kjøpe sex av noen under 18 fordi det kunne ha "utilsiktede og uønskede sidevirkninger, og at forbudet i liten grad ville gi reell beskyttelse". Nå ble jo det kriminalisert likevel i Strl § 203, men det er et viktig moment at forholdet mellom reell anvendelse av et forbud og omkostninger må stå i forhold til hverandre. Utvalget mente at barn allerede var godt beskyttet av andre lover. Nå viste det seg at utvalgets konklusjon var rett, forbudet mot å kjøpe sex av barn har kommet svært lite til anvendelse. Vi vet ikke om dette betyr at kriminaliseringen har hatt noen omkostninger, først og fremst er det kanskje et spørsmål om hvorvidt folk kjenner til denne paragrafen. I så fall har den heller ikke fungert som symbollov.

Ved den foreslåtte lovendringen utvides det straffeverdige feltet vesentlig. Alle prostitusjonshandlinger og de aller fleste personene som deltar i prostitusjonshandlinger blir kriminelle. Lovgivers intensjoner, slik de er beskrevet under punkt 2 i høringsnotatet forstås som todelt: a) å redusere prostitusjon og menneskehandel og b) å påvirke holdninger til kjøp av sex. Hvis målet med en nykriminalisering er å begrense prostitusjonen ved legalkontroll, ville trolig et lovforbud mot både kjøp og salg gi mer synlige effekter og være mer håndterbart og ryddig. Den kommende proposisjonen bør drøfte dette og også problematisere den ulike strafferettslige status kjøper og selger vil få med en ensidig kriminalisering. Pro Sentret vil understreke at vi er motstander av kriminalisering av hele prostitusjonsmarkedet av de samme grunner som vi ikke anbefaler ensidig kriminalisering av kjøp.

Når det gjelder menneskehandel eksisterer det et straffebud allerede, og det er også Pro Sentrets inntrykk at en slik lovgivning har alminnelig oppslutning.

Hvis målet med loven først og fremst er holdningspåvirkning bør dette tydeliggjøres og settes inn i en bredere forståelse av bruk av Straffeloven til slike formål.

Straffelovskommisjonens forslag til **Ny straffelov**, NOU 2002:4 og Sanksjonsutvalgets utredning, **Fra bot til bedring** NOU 2003:15 er dokumenter som på generelt grunnlag beskriver forutsetninger for nykriminalisering. Referanser til disse er fraværende i det foreliggende høringsnotatet, men vi forventer at en kriminalisering blir drøftet også i lys av disse i den kommende proposisjonen. Det må også kunne stilles spørsmål om holdningsendringer kan oppnås på andre måter og om ikke de igangsatte tiltakene burde fått virke lengre og var evaluert før man griper til straff som holdningsskapende virkemiddel.

Uansett bør målsettingene beskrives bedre med tanke på å kunne si noe mer presist om hva man ønsker å oppnå, om det er andre måter å oppnå det samme på og hva som eventuelt skal være kriterier hvis loven evalueres.

De siste tiårene har man i Norge akseptert skadereduksjon som et viktig virkemiddel i forhold til prostitusjon. Man har arbeidet mot fenomenet, men bare på måter man er sikker på ikke rammer kvinner og menn som selger sex. Kriminalisering av kjøp er definitivt et brudd mot den linjen, en linje vi har ansett som en framgang fra tidligere tiders tilnærming til prostitusjon og partene i den. Dette handler også om sexselgeres rettigheter, deres verdighet og sikkerhet. I Norge har vi hatt en unik oversikt og kontakt med personer som selger sex, og det har betydd svært mye. Mange opplever at prostitusjonen har blitt verre og mer utbredt de senere årene uten at det er grunn til å tro det. Vi har sett en forskyvning mellom gate- og innendørsprostitusjon, og mellom norske og ikke-norske kvinner. Hos mange har dette skapt inntrykk av en dramatisk økning. Det er viktig at slike misoppfattninger ikke ligger til grunn for politikk, og nå som det likevel blir kriminalisering, er det viktig at den i hvert fall bygger på riktige forutsetninger. Det sosiale og helsemessige arbeidet har kunnet bli utført i Norge i kraft av skadereduksjonslinjen. En kriminalisering må ikke motvirke mulighetene til å videreføre dette til tross for endrede forutsetninger. På denne bakgrunn vil Pro Sentret støtte Justis- og politidepartementets betraktninger om at kriminalisering må settes i sammenheng med styrking av andre tiltak. Dette er det bred partipolitisk enighet om og det er fremmet mange konkrete forslag. Tiltakene må ikke bare knytte seg til kampen mot menneskehandel, men gjelde alle i prostitusjonen, både norske og utenlandske.

Enkeltpunkter i høringsnotatet.

En svensk eller finsk modell for kriminalisering av kjøp av seksuelle tjenester?

Pro Sentret aksepterer at det per i dag er et politisk flertall for en kriminalisering av sex-kjøp. Når det er sagt blir spørsmålet om hvem som skal omfattes av forbudet det mest prinsipielle av de foreliggende spørsmål. Dessverre har dette i liten grad vært et tema i de politiske diskusjonene som førte til regjeringens beslutning om å lage et lovforslag. Departementet berører spørsmålet i de generelle vurderingene, punkt 5 i notatet.

Under henvisning til at sex-kjøp er uønsket uansett bakgrunn for at noen selger og at skadevirkninger ikke alene kan knyttes til personer utsatt for menneskehandel eller annen utnytting, argumenterer departementet for ikke "å skille mellom ulike grupper av personer som selger sex". Dokumentasjon på prostitusjonens skadevirkninger i prostitusjonen varierer, men det er ikke grunnlag for å hevde at skadevirkninger er uavhengig av omstendighetene rundt prostitusjonen.

Med andre ord fokuserer Justis- og politidepartementet på prostitusjon som utnytting på et generelt plan og det anerkjennes ikke at prostitusjon kan være en frivillig avtale mellom likeverdige, voksne parter. Selv om det gir lite mening å snakke om prostitusjon "som et fritt valg", vil Pro Sentret hevde at man kan skille mellom ulike grader av tvang og frivillighet i prostitusjonen. Departementet er i tråd med svensk syn, men på kollisjon med kontinentale tendenser og anerkjennelse av prostituertes selvbestemmelsesrett. Ved at man ikke skiller mellom ulike omstendigheter å være i prostitusjon på, står man også i fare for å skade arbeidet både mot prostitusjon og menneskehandel. Menneskehandel er noe annet enn prostitusjon, og med tanke på de problemene man allerede har med å håndheve § 224 er det grunn til å være varsom med å sammenblende fenomenene i folks bevissthet og i bevisstheten til førstelinjepersonell som for eksempel politi, sosialarbeidere og asylmottaksarbeidere.

I motsetning til den "svenske modellen", vektlegger den finske lovgivningen hvorvidt kjøperen har forstått, eller burde ha forstått, at selgeren er i en situasjon hvor han/hun er utnyttet eller under tvang. Etter Pro Sentrets oppfatning er nok dette mer i tråd med hva folk flest vil oppfatte som straffeverdig. I den politiske debatten i vår

var fokuset på kundens ansvar for å bidra til utnytting og menneskehandel et hovedpoeng.

Den reelle begrunnelsen for å velge å kriminalisere kjøp uavhengig av omstendighetene kan være av en mer pragmatisk karakter. Slik den finske loven er utformet, er det store bevismessige problemer knyttet til håndhevelsen, og det er opp til i dag få eksempler på at den har kommet til anvendelse. Dette styrker lovens karakter av å være en "ren symbollov".

Pro Sentret mener at forskjellene mellom finsk og svensk lovgivning bør få en mer sentral plass i proposisjonen. Her bør både de prinsipielle sidene og praktiske konsekvensene tydeliggjøres.

Økonomiske og administrative konsekvenser

Et annet hovedpunkt for Pro Sentret er mangelen på utredning av økonomiske og administrative konsekvenser. Som tidligere sagt har diskusjonen opp til nå hatt en prinsipiell karakter. Hva en gjennomføring av loven krever på et praktisk plan har ikke vært diskutert i særlig grad. De vurderingene som har vært gitt har til dels vært motstridende: "dette greier vi innenfor eksisterende økonomiske rammer" – "dette krever mye ekstra ressurser" – "dette kan vi ikke prioritere foran andre, viktigere oppgaver". Slik høringsutkastet og lovforslaget er utformet, er dette en lov som tenkes håndhevet. Departementet argumenterer også for at endringen i rettstilstanden skal tydeliggjøres. Derfor finner Pro Sentret at man må kunne forvente en synliggjøring av de faktiske kostnadene og de administrative prioriteringer som loven krever.

Strafferammen

Den foreslåtte strafferammen er 6 mnd. fengsel. Dette er i tråd med svensk og finsk lovgivning. Uten at dette er sagt eksplisitt, vil bøter være hovedregelen. I Sverige har man opp til i dag ikke anvendt fengselsstraff så vidt vi kjenner til, men vi registrerer at påtalemyndighetene i Göteborg har ønsket det i enkelte saker mens domstolene har vært tilbakeholdende.

Den reelle begrunnelsen for at straffen ikke settes lavere enn seks måneders fengsel er, etter det vi forstår, pragmatisk. Med dette ønsker departementet å gi politiet en

hjemmel for å kunne benytte tvangsmidler, som å fengsle eller holde tilbake, ransake, fjernsynsovervåke (offentlig sted) eller avlytte (med samtykke fra en av partene) kjøpere. Pro Sentret vil ikke anbefale bruk av fengselsstraff på dette området og viser bl.a. til diskusjonen om dette i Høigaard og Finstad: Bakgater (Pax 1986).

Pro Sentret tilslutter seg også departementets syn om at grovere tilfelle uansett vil falle inn under andre straffebestemmelser som voldtekt, medvirkning til menneskehandel etc.

Plassering av den nye straffebestemmelsen

I utgangspunktet kan det synes naturlig å legge bestemmelsen til § 203 som allerede omhandler et forbud mot kjøp.

Pro Sentret har imidlertid ingen innvendinger mot departementets forslag. Vi oppfatter dette som et mer lovteknisk spørsmål som vi ikke har spesiell kompetanse på. Vi er enig i departementets syn om at det bør være en separat bestemmelse om kjøp av sex fra mindreårige. Dette begrunner vi i flere forhold. Først og fremst vil dette handle om barns krav på beskyttelse mot utnytting. Videre vil strafferammene og jurisdiksjon være annerledes.

Lovtekst, gjerningsbeskrivelse, skyldkrav og konkurrans

Vi oppfatter dette som mer lovtekniske spørsmål som vi ikke har spesiell kompetanse på. Vi avstår derfor fra å kommentere disse punktene.

Medvirkning og forsøk

Pro Sentret har ingen innvendinger mot det som sies om medvirkning og forsøk. Problemet her vil uansett være av etterforsknings- og bevismessig karakter.

Imidlertid vil vi bemerke at spørsmålet om forsøk på å kjøpe sex kan illustrere en utilsiktet konsekvens av loven. Et forbud mot det å kjøpe sex kan gjøre partene mer avhengig av at transaksjonen organiseres av en tredjepart, for eksempel en hallik. Kriminalisering av forsøk vil gjøre det samme. I møtet mellom mennesker som selger sex og mulige kjøpere er forhandlinger viktige. Jo mer tid selgeren har til å se an den mulige kjøperen, jo større mulighet til å ta et trygt valg og til å forhandle fram ikke-krenkende tjenester og sikker sex (for eksempel kondom). Selgeren, spesielt på gata,

er helt avhengig av den vurderingen som ligger i denne forhandlingen og at det opprettes tydelige avtaler som inkluderer alle områder det kan bli konflikt rundt senere, slik som pris, kondombruk og tjeneste. Hvis mulige kunder blir engstelige for å bli sett i en slik forhandlingsposisjon av frykt for å tas for forsøk, kan det presse tiden på denne forhandlingen ned og det kan gjøre kunden engstelig for å inngå klare avtaler.

Utvidet adgang til kommunikasjonskontroll § 202a

Departementet diskuterer mulighetene til å gjennomføre kommunikasjonskontroll i henhold til straffeprosesslovens § 216b, men fremmer ikke noe konkret forslag. Pro Sentret vil reservere seg sterk mot at det gis slik adgang, men ønsker at denne diskusjonen tas allerede nå.

Et slikt tiltak betyr i praksis at det er selgerens kommunikasjonstrafikk som kontrolleres. Dette er en alvorlig inngripen i forhold til deres personvern og integritet. Pro Sentret vil peke på at selgere ikke er straffeverdige, men like fullt er det de som rammes av kontrolltiltak. I offentlige diskusjoner om kriminalisering var selgernes beste og deres verdighet viktige argumenter. Dette er det viktig å ta med seg også i arbeidet med lovens håndhevelse.

Vi vil også peke på at kommunikasjonskontroll er et virkemiddel man skal være særdeles forsiktig med. Departementet peker også på at det vanligvis er reservert langt alvorligere forbrytelser.

Som et tredje moment vil vi nevne at vi har latt oss fortelle at slike tiltak er svært kostbare og at bevisverdien er relativt lav i forhold.

Kommunikasjonskontroll, overvåking og avlytting er kontroversielle virkemidler. Antydninger om at telefonavlytting vil kunne bli et virkemiddel for håndheving av loven (for eksempel i NRK Dagsrevyen 30.4.i år) er problematiske. Dette har skapt en del engstelse både blant kjøpere og selgere, så en klargjøring på dette punktet er ønskelig så snart som mulig.

Man bør også se på de svenske erfaringene på dette feltet og ta stilling til de virkemidler som er satt i gang i Sverige for å straffeforfølge kjøpere. Vi har blitt fortalt at et av de første tiltakene for gjennomføring av loven var videokontroll av strøket. Man har også spanet på kvinner i prostitusjon for å ta kundene "med buksa nede" ved å rette flombelysning inn i bilen der sexen finner sted, uten at det har blitt

problematisert at man med samme manøver ydmyker selgeren. Utvidet adgang til overvåking legger til rette for en ydmykelse som ikke er i tråd med hvordan vi generelt i Norge bør møte utsatte grupper.

Utvidet adgang til kommunikasjonskontroll - § 201 a

Dette virker rimelig etter som strafferammen her er 3 år og vi har hatt en offentlig diskusjon om "grooming" som har vektlagt barns krav på spesiell beskyttelse.

Kartlegging og evaluering

Pro Sentret tok tidlig initiativ til at en eventuell kriminalisering bør ledsages av en kartlegging av prostitusjonsmarkedet i Norge med tanke på å kunne beskrive lovens effekter på et senere tidspunkt. Det krever også at det lages operasjonelle mål på hva man ønsker å oppnå med loven. Vi viser for øvrig til uttalelse fra den norske prostitusjonsnettverket.26.4.i år(vedlagt).

Vi er derfor enig departementets ønske om en slik kartlegging og vil peke på at man allerede er sent ute. Tiltaket ble annonsert 11.mai i år og det er ennå ikke startet. Markedet er allerede i gang med å endre seg.

Tilslutt vil vi gjenta to, for oss, særlig viktige momenter som vi ber departementet ta med seg i de videre lovarbeidene:

- **Å kriminalisere sex-kjøp vil uansett ramme selger**
- **Å kriminalisere sex-kjøp ensidig uttrykker en umyndiggjøring av selger**

Oslo, den 10. oktober 2007

Liv Jessen
Leder